

DAĞISTAN CUMHURİYETİ

Dağıstan

Dağıstan Rusya Federasyonu'na bağlı, özerk bir cumhuriyettir. 20 Ocak 1921'de SSCB'te bağlı olarak Dağıstan Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti adıyla kuruldu. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Rusya Federasyonu içinde Dağıstan Cumhuriyeti adını aldı.

Rusya Federasyonu'nun Avrupa'daki kesiminin güneyinde yer alan Dağıstan, Büyük Kafkas Dağları'nın kuzey yamacının en doğu ucundan 50.278 km² bir alanı kaplar. Güney ve batısı Güton dağında 3646 metreye, Bazardyuzu (Pa Dağı'nda da 4480 metreye ulaşan Kafkas Dağları'nın ana doruk hattıyla çevrilidir. Doğusunda Hazar Denizi, kuzeyinde Kalmuk Özerk Cumhuriyeti, batı ve kuzeybatısında Çeçenistan ve Kuzey Kafkasya, güneybatısında Gürcistan ve güneyinde de Azerbaycan yer alır.

Dağıstan doğudan batıya 200, kuzeyden güneye 400 kilometre kadar bir uzunluğa sahiptir. Başkenti Mahaçkala'dır. Diğer önemli şehirler Derbent, Kızılyar, İzberbaş ve Buynak'tır.

Coğrafya ve iklim

Dağistan adı bir kavmi değil, coğrafi-topoğrafik bir mânâyı ifade eder. Rusça'da da 'Dağlar Ülkesi' anlamında Strana Gor ifadesi kullanılmaktadır. Dağistan Coğrafi açıdan beş bölgeye ayrılır. Birinci bölgede Kafkas Dağları ve Dağistan iç platosu yer alır. Dağlar arasından Hazar Denizi'ne akan Sulak, Samur ve Kurak gibi ırmaklar buralarda derin vadi ve uçurumlar meydana getirmiştir. Kafkas Dağları'nın genellikle güneye bakan yamaçlarında yağış çok azdır. Bu yüzden bazı bölgelerde bitkisel hayat yoktur.

İkinci bölge, birinci bölgenin kuzeyinde yüksekliği 920 m'ye ulaşan ve çıkıntı tepelerinden oluşan ikinci bir dağ kuşağından ibarettir. Bu bölge kuzey ve kuzeybatıdan esen rüzgarlar sebebiyle oldukça yağışlı olup, sık ormanlarla kaplıdır. Dağlar ile Hazar Denizi arasında kalan dar kıyı düzlüğü üçüncü bölgeyi oluşturur. Dar boğazlardan çıkıp yayılan ırmaklar tarafından kesilir. Petrol ve Doğalgaz yatakları barındıran bu ovanın genişlediği yerde başlayan dördüncü bölge alçak ve bataklık ovalar ile Terek ırmağı deltasından oluşur. Deltanın hemen ilerisinde uzun ve kumlu Agraan Yarımadası başlar.

Son olarak Terek'in hemen kuzeyinde kumullarla kaplı Nogay Bozkırları beşinci bölgeyi oluşturur. Bu bölgenin iklimi ise sıcak ve kuru olup, bitkisel hayat yarı yarıya çöl özellikleri gösterir.

Dağistan'ın başlıca ırmakları Gazi Kumuk, Kara, Avar ve Andi Koysularının birleşmesinden oluşan ve Mohaçkale'nin kuzeyinde Hazar'a kavuşan Sulak, daha kuzeyde Çeçenistan'dan gelen Terek, güneydoğu istikametinde akarak aynı şekilde Hazar'a kavuşan Samur'dur. Genellikle dağlara paralel olarak akan bu

ırmaklar, 1000 metreye varan derinlikte ve darlıkta kanal ve mecralar oluşturarak, Dağıstan'ın özelliklerinin şekillenmesinde önemli rol oynarlar.

Dağıstan'ın iklimi genel olarak sıcak ve kurudur. Alçak kesimlerde ortalama sıcaklık Ocak ayında -3,6 derece, Temmuz ayında 23 derece dolayındadır. Dağıstan'ın kuzey kısmını teşkil eden Sulak-Terek-Kuma düzlüğü en yüksek yeri 26 metreyi geçmeyen ve denize doğru gittikçe alçalan, susuz ve kıraç bir bozkırdan ibarettir. Bu sahanın nüfus yoğunluğu çok düşüktür. Bu bölgenin sahil boyu bazan su altında kalır. Kuma ile Terek arasında birçok tuz gölü ve bataklık vardır. Terek ile Sulak arasında ise, kumsallarda kaybolan Aktaş, Yarıksu, Yamansu ve Aksay çaylarından bu gün ziraatte istifade edilmektedir. Sahil boylarına nisbeten sathi biraz yüksek olan kuzeybatı bölgeleri hariç olmak üzere, bu düzlüğün iklimi son derece kurudur. Düz, ırmaktan ve ormandan mahrum, yağmursuz ve kuzey rüzgarlarına açık olan daha kuzeydeki bölgede sıcaklık yazın 40, kışın -40 dereceyi bulur.

Ziraat, Terek boyunda ve sun'i sulama usulü ile güneybatı kısmında yapılır. Diğer kısımlarda muhtelif Türk boyları göçebe halinde yaşar ve hayvan beslerler. Sahil boyunda ise balıkçılık ile iştilal edilir.

Dağıstan tabii zenginliklerle doludur. Dağlık bölgenin bitki örtüsü, vadilerde ve kanyonlarda yaprak döken ormanlardan, yüksek tepelerde çam ve huş ağacı ormanlarından ve ağaç sınırının üstünde de Alp çayırlarından oluşur. Tepe yamaçlarında yer yer çöl bitkisiyle kesintiye uğrayan sık yaprak döken ormanlar bulunur. Alçak yamaçlarda seyrek esmer toprak alanlarıyla bölünen verimli kestane rengi topraklar egemendir. Hazar Denizi kıyısında ise tuzlu bataklık toprakları yaygındır.

Nüfus

Dağıstan'ın nüfusu günümüzde(2007 tahmini) 2.950.000'e yaklaşmıştır. Türk halkları olan Kumuklar, Azeriler ve Nogaylar nüfusunun % 20 sini oluşturmuyorlar. Nüfusun çok hızlı artış sürecine girmesi şartıdır. Zira ülkedeki Rus ve Dağ Cuhutlar (Yahudi) göç etmektedirler. Rusya ve İsrail'e özellikle büyük bir göç olmaktadır. Rusların toplam nüfusa oranı % 4'e düşmüştür. Bu azalmaya karşılık nüfus artış hızının sürmesindeki en önemli sebep, 1990'lı yılların başından beri eski Sovyet toprakları üzerindeki bütün cumhuriyetlere zamanında çoğu ekonomik sebeplerden göçmüş bulunan Dağıstanlılar'ın yeniden kendi ülkelerine geri dönmeleridir. Rusya, Ukrayna ve Orta Asya cumhuriyetleri dağılmayı izleyen yıllardan beri çeşitli sebeplerle onları kendi sınırlarının içlerine çekilmeye zorladılar.

Gerçekte Dağıstan; Hazar Denizinin ince kıyı şeridi toprağı dışında pek de verimli olmayan bir ülke. Halkın % 99.9'u okuma yazma bilmekte ve neredeyse tamamı ise 2'den fazla dili en iyi şekilde konuşabilecek şekilde bilmektedir. Dağıstan'ın nüfus artış hızı Rusya Cumhuriyeti genelinde ilk sırada yer almaktadır. Bu artış hızı korunduğu ve ülke dışındaki insanları yurtlarına geri dönmeyi sürdürdükleri takdirde Dağıstan nüfusu 2050 yılında altı milyonu yakalayacaktır. Mahaçkala, Hasavyurt, Buynakski, Kaspiski, Kızılyar,

İzberbaş ve Derbent ülkenin önemli şehirlerindedir. Dağıstanın kuzeyi ve doğusunda ki düzlük bölgelerde Türki grupların varlığı, ülke geneline egemen olan dağlık ve plato yerleşimlerinde ise Kafkas kökenli etnik gruplar yaşamaktadır.

Din

	1926	1939	1959	1970	1979	1989	2002
Avarlar	177,189 (22.5%)	230,488 (24.8%)	239,373 (22.5%)	349,304 (24.5%)	418,634 (25.7%)	496,077 (27.5%)	758,438 (29.4%)
Darginler	125,707 (16.0%)	150,421 (16.2%)	148,194 (13.9%)	207,776 (14.5%)	246,854 (15.2%)	280,431 (15.6%)	425,526 (16.5%)
Lezgiler	90,509 (11.5%)	96,723 (10.4%)	108,615 (10.2%)	162,721 (11.4%)	188,804 (11.6%)	204,370 (11.3%)	336,698 (13.1%)
Laklar	39,878 (5.1%)	51,671 (5.6%)	53,451 (5.0%)	72,240 (5.1%)	83,457 (5.1%)	91,682 (5.1%)	139,732 (5.4%)
Tabasaranlar	31,915 (4.0%)	33,432 (3.6%)	33,548 (3.2%)	53,253 (3.7%)	71,722 (4.4%)	78,196 (4.3%)	101,152 (4.3%)
Rutullar	10,333 (1.3%)		6,566 (0.6%)	11,799 (0.8%)	14,288 (0.9%)	14,955 (0.8%)	24,298 (0.9%)
Agullar	7,653 (1.0%)	20,408 (2.2%)	6,378 (0.6%)	8,644 (0.6%)	11,459 (0.7%)	13,791 (0.8%)	23,314 (0.9%)
Tsakhurlar	3,531 (0.4%)		4,278 (0.4%)	4,309 (0.3%)	4,560 (0.3%)	5,194 (0.3%)	8,168 (0.3%)
Kumuklar	87,960 (11.2%)	100,053 (10.8%)	120,859 (11.4%)	169,019 (11.8%)	202,297 (12.4%)	231,805 (12.9%)	365,804 (14.2%)
Nogaylar	26,086 (3.3%)	4,677 (0.5%)	14,939 (1.4%)	21,750 (1.5%)	24,977 (1.5%)	28,294 (1.6%)	38,168 (1.5%)
Ruslar	98,197 (12.5%)	132,952 (14.3%)	213,754 (20.1%)	209,570 (14.7%)	189,474 (11.6%)	165,940 (9.2%)	120,875 (4.7%)
Azeniler	23,428 (3.0%)	31,141 (3.3%)	38,224 (3.6%)	54,403 (3.8%)	64,514 (4.0%)	75,463 (4.2%)	111,656 (4.3%)
Çeçenler	21,851 (2.8%)	26,419 (2.8%)	12,798 (1.2%)	39,965 (2.8%)	49,227 (3.0%)	57,877 (3.2%)	87,867 (3.4%)
Diğerleri	43,861 (5.6%)	52,031 (5.6%)	61,495 (5.8%)	63,787 (4.5%)	57,892 (3.6%)	58,113 (3.2%)	25,835 (1.0%)